

Kritični pregled načinov za pridobivanje cinka

Čim bolj se nam bliža čas obratovanja nove elektrolize cinka v Šabcu, tem pogostejše slišimo vprašanje ali bo zmogla Cinkarna v Celju s svojim »zastarelim« načinom — kot marsikak laik misli — še naprej obratovati, ali je sploh mogoče, da je način pridobivanja, ki se že izvaja preko 100 let še rentabilen. Na nešteto takšnih in podobnih vprašanj želim s tem člankom odgovoriti in prikazati načine pridobivanja cinka, ki so v rabi oziroma ki jih preizkušajo.

Kakšen pomen in važnost ima eden ali drugi način pridobivanja cinka je najbolje razvidno iz deleža na svetovni produkciji. Naslednja slika nam to jasno pokaže:

V rabi so naslednji postopki, ki jih navajam po vrstnem redu njihovega pomena za svetovno produkcijo:

1. elektroliza cinka,
2. destilacija v horizontalnih retortah,
3. destilacija v pokončnih retortah tkzv. New-Jersey postopek,
4. elektrolitični postopek St. Joseph Lead Co.

Razen tega so še v manjšem merilu v rabi trije drugi postopki. Enega izmed teh Roitzheim-Remy postopek so do konca druge svetovne vojne uporabljali v Nemčiji, drugi Bethanisier postopek je razen v Združenih državah Amerike še zelo razširjen v Angliji in Franciji ter končno tretji, takozvani Stirling postopek, ki ga pa še preizkušajo in sicer na enem samem mestu, v Mehiki.

O produkciji, ki jo daje destilacija v pokončnih retortah so podatki zelo skromni. Njih delež na svetovni produkciji za leto 1937 je bil cenjen na podlagi takratne naprave v New-Jersey. V tem letu je obratovala v Palmerlonu naprava s 28 retortami, v Depue z 8, v Meadosobrook s 16, v Avonmonth s 16 in Harlingerode z 32. Če upoštevamo čas, ki je potreben za popravila peči, zamoremo povprečno letno produkcijo ene retorte ceniti na 1250 ton cinka. V letu 1937 je bilo v obratu 100 stoječih retort, katerih produkcija je bila približno 125.000 ton cinka, kar je komaj 7,5% celotne svetovne produkcije. V letu 1947 je odpadlo v Ameriki približno 20% njihove produkcije na sloječe retorte. Od te količine odpade del na postopek New-Jersey, del pa na postopek St. Joseph Lead Co. v Jsephtownu. Produkcija po tem postopku se cenj na 60.000 ton. Na podlagi teh števil lahko sklepamo, da se je produkcija cinka po New-Jersey postopku v letih 1937-47, — torej v razdobju 10 let, — povečala za približno 37.000 ton, to je bilo mogoče samo z gradnjo novih 30 New-Jersey retort, ali pa s povečano produkcijo že obstoječih retort. Izven Združenih držav Amerike se po letu 1937 pa vse do leta 1950, kolikor so podatki na razpolago, — ni zgradila nobena nova cinkarna po tem postopku.

Nasprotno pa je delež elektrolitičnega cinka stalno v porastu in znaša njegov delež v letu 1950 skoraj 50% celotne svetovne proizvodnje. Edino 1936-37 se njegov delež na svetovni produkciji ni dvignil v enaki meri in to iz razloga, ker so šle ponovno v obrat toplilnice v Niewenheimu, kakor tudi v Vieille-Montagne, kjer je v rabi postopek destilacije v horizontalnih retortah. Zanimivo je, da je celo v dobi gospodarske krize, t. j. v letih 1930-33 delež elektrolitičnega cinka v svetovni produkciji stalno naraščal. Na podlagi tega je mogoč sklep, da je pridobivanje cinka polom elektrolize cenejše in racional-

nejše, kot pa pridobivanje v retortah. Pač pa se ni produkcija elektrolitičnega cinka povečala v letih 1940-1947 v istem razmerju kot je to bil primer do leta 1940. V teh letih opažamo nekak zasoj v razvoju tega postopka. Mogoče je bila temu kriva vojna vihra. V zadnjih letih pa se ravno v naši neposredni bližini, t. j. v Smohorju na Koroškem in Šabcu gradijo nove elektrolize, kakor tudi drugod v inozemstvu.

Na podlagi teh ugotovitev produkcije je mogoč sklep, da je vodilna vloga, ki so jo imele preko 100 let ležeče retorte prešla na elektrolizo cinka. Produkcija, ki jo dobimo iz ležečih retort, znaša danes še samo 44% svetovne produkcije. Amerikanski strokovnjaki so mnenja, da bo pridobivanje cinka v horizontalnih retortah tekom 50 let izumrlo.

Bethanisier-postopek je izvedla najprej Bellehem Steel Co v USA. Ta postopek se je nato zelo hitro razširil po celi Ameriki, kakor tudi v Angliji. Zanj se v zadnjem času zanima tudi Francija. Po tem postopku se pridobiva cink polom elektrolize, vendar ne kot pri ostalih postopkih na aluminijevi katodi, temveč se cink direktno uporablja za pocinkanje pločevine in žice. Čeprav je po tem postopku pridobivanje cinka omejeno na ozko področje, je prednost tega postopka v tem, da lahko pridobimo cink direktno iz cinkovih rud in ga že med procesom pridobivanja uporabljamo v nadaljnjo predelavo.

Amerikanska firma New-Jersey Zinc je zgradila v Mehiki poskusno napravo za pridobivanje cinka, ki je znana pod imenom Stirling postopek. Podrobnejši podatki o tem postopku niso znani, po mnenju samega iznajditelja pa postopek še ni dovolj izkristaliziran, da bi lahko iz poizkusnega štadija prešel k redni produkciji.

Poleg vseh teh postopkov bi še rad omenil tudi postopek Duisburger Kupferhütte, ki je znan pod imenom »Amalgamelektroliza«. Ta je v rabi za pridobivanje cinka iz lugov po kloriranem praženju pirinčnih ogorkov. Ta postopek je pripraven za predelavo kompleksnih svinčeno-cinkovih rud, ki imajo največ 7-8% cinka.

Vsi postopki rabijo kot izhodno surovino cink v obliki oksida. Cinkovi koncentracije se

morajo najprej pražiti, da bi dobili cink v obliki cinkovega oksida. Za primerjavo načinov za pridobivanje cinka je važen tudi način praženja cinkovih koncentratov. Termični postopki zahtevajo zrnat, t. j. aglomeriran praženec, elektroliza pa mora imeti praženec čim fineje zmlet, da se lahko bolje izluži.

Za predelavo cinkovih koncentratov po termičnem postopku moramo islega najprej izpražiti. Zato sta v rabi dva načina: dvoslojno praženje, kjer se ruda najprej predpraži v etažnih pečeh in nato mrtvo praženje, ali pa enoslojno praženje na Dwight-Lloyd. Za elektrolizo uporabljamo samo enoslojno praženje, bodisi v etažnih pečeh, bodisi praženje v suspenziji, ali pa po Fluó-Solidx postopku. Aglomeracija praženca za elektrolizo ni potrebna.

Ni moj namen, da bi se tu spuščal v tehnične podrobnosti, vendar bi hotel opozoriti, da ima eden ali drugi postopek praženja bislveni vpliv na proizvodne stroške, posebno z ozirom na to, po katerem postopku nameravamo dobiti cink. Za pridobivanje cinka pri termičnih postopkih se mora cinkov koncentrat izpražiti v dveh različnih napravah. Koncentrat se najprej praži v etažnih pečeh in nato na aglomeracijskem fraku aglomerira. To je tkzv. dvoslojni postopek, ki seveda bislveno vpliva na proizvodne stroške. Pri enoslopnem postopku pa je potrebno velike količine praženca vračati ponovno v proces, kar pravičlako zelo podraži praženje.

Prav tako je način praženja zelo važen zaradi nadaljnje predelave pražilnih plinov. Praženje v etažnih pečeh ali po Fluó-Solid postopku nam daje pražilne pline večje koncentracije. Plini imajo povprečno 7-9% SO₂. Tudi izkoriščanje žvepla po tem postopku praženja je za 5% boljše. Zaradi večje koncentracije pražilnih plinov se pocenijo čištilne naprave in naprava za proizvodnjo žveplene kisline, ker se lahko zmanjša njihova velikost.

Že to dejstvo govori v prid mokrim postopkom t. j. v prid elektrolize, kjer so stroški praženja nižji kot pri praženju za termičen postopek.

(Se nadaljuje)

Važnejše spremembe v novem zakonu o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev

Novi zakon je prinesel nekaj bislvenih sprememb ter bi hotel v tem članku opozoriti na te spremembe.

Navajanje vseh sprememb bi bilo preobširno, zato se bom omejil na one, ki praktično prihajajo največkrat v poštev.

1. Krog zavarovanih oseb se sicer ni bislveno spremenil, opozorili pa bi hotel, da imajo poleg drugih določene pravice iz zdravstvenega zavarovanja tudi osebe, ki se v enem mesecu po prenehanju delovnega razmerja priglasijo za zaposlitev pristojni posredovalnici za delo, če so bile neposredno pred prenehanjem delovnega razmerja zavarovane brez presledka najmanj 6 mesecev ali s presledki 12 mesecev v zadnjih 2 letih. Enake pravice imajo tudi osebe, ki se v enem mesecu po odslužitvi roka v JA priglasijo za zaposlitev pristojni posredovalnici za delo, če so bile zavarovane brez presled-

ka najmanj 6 mesecev ali s presledki 12 mesecev v zadnjih dveh letih pred nastopom vojaškega roka ali če so nastopile to vojaško službo takoj po končani strokovni usposobilni ali šolanju.

Iz prednjega je razvidno kako važen moment igra pri dobivanju pravic iz socialnega zavarovanja neprekinjena zaposlitev ter enako čimprejšnja zaposlitev odnosno priglasitev posredovalnici za delo, če je prenehalo delovno razmerje iz katerega koli vzroka, in to glede pridobitve raznih pravic iz tega zavarovanja. Iz tega je razvidno, da kdor si hoče obdržati pravice iz zavarovanja mora gledati, da bo ohranil po možnosti neprekinjeno zaposlitev, ali pa če to iz golovih razlogov ni mogoče, pa vsaj to, da se po razvezani prejšnji zaposlitvi čimprej prijavi posredovalnici za delo.

Kot bistveno spremembo bi bilo omeniti tudi, da se v šteje v krog zavarovancev zavarovane zakonice, ki ni pridobil pravice do družinske pokojnine zato, ker ni dopolnil predpisane starosti, če je ob zavarovančevi smrti star nad 40 let (žena) oz. 55 let mož, ali če je bil mlajši, pa preživlja otroka, mlajšega od 14 let ali če se je v 3 mesecih po zavarovančevi smrti prijavil za zaposlitev pristojni posredovalnici za delo. Ta določila pa ni zamenjali s pravicami zakona o socialnem zavarovanju, (pokojnina) in je poudarili, da veljajo le za zdravstveno varstvo.

II. Posamezne pravice iz zdravstvenega zavarovanja so ostale načelno iste kot v prejšnjih določilih. Z novim zakonom so te pravice večinoma le točneje obeležene.

Značilnejše spremembe so predvsem v predpisih nadomestila plače ob bolezni.

Ob v zakonu določenih pogojih znaša nadomestilo za plače, razen v zakonu določenih izjemnih primerih, kot sledi:

a) 80% osnove za nadomestilo za prvih 7 dni in 90% osnove po sedmih dneh ob pogoj, da je bil zavarovanec zavarovan brez presledka najmanj 6 mesecev ali s presledki 12 mesecev v zadnjih dveh letih neposredno pred začetkom pravice do nadomestila;

b) 60% osnove za prvih 7 dni in 70% osnove po sedmih dneh za zavarovance, ki pred pričetkom pravice do nadomestila niso bili zavarovani brez presledka 6 mesecev ali s presledki 12 mesecev v zadnjih dveh letih.

Poleg drugih izjem, ki so v zakonu predvidene, bi omenjal izjemo le za vajence, ki obolijo na katerikoli bolezni, in zavarovance, ki so postali nezmožni za delo zaradi nesreče pri delu ali poklicnega obolenja, da imajo slednje že od prvega dne pravico do nadomestila plače v višini polne osnove.

Osnova za nadomestilo plače se praviloma določi na podlagi povprečja plač s stalnimi dodatki za delo v rednem delovnem času (torej ne v nadurah), ki so bile izplačane v zadnjih treh mesecih pred tistim mesecem, v katerem je nastal primer bolezni.

Kot novost bi bilo prav posebno poudariti, da se del plačilnega sklada, ki ga gospodarska organizacija naknadno razdeli, ne vzame v osnovo za nadomestilo, zato pa mora gospodarska organizacija pri delitvi plačilnega sklada tudi dneve, ko je bil zavarovanec bolan, upoštevati, kot da bi bil tiste dneve delal. To določilo seveda ne velja za nazaj, temveč se bo moralo upoštevati v bodoče.

Ob tej priliki bi bilo potrebno tudi omeniti določilo novega zakona, da lahko zdravnik, po ugotovitvi zboljšanja zdravja in ob upoštevanju okolnosti, da bi bil skrajšan delovni čas koristen za povrnitev polne delovne zmožnosti, odredi delo s skrajšanim delovnim časom. V teh primerih gre zavarovancu nadomestilo za čas, ko v rednem delovnem času ni delal. Predpogoj pa je seveda, da si lahko pridobi tako pravico le zavarovanec med zdravljenjem, ko dobiva nadomestilo plače.

Novost v novem zakonu je tudi predpis, da se določi le delno nadomestilo za plačo ob času, ko se nahaja zavarovanec v zdravstvenem zavodu v katerem ima oskrbo, in to kakor sledi:

- a) 50% zavarovancem brez družine;
- b) 75% zavarovancem z enim družinskim članom;
- c) 90% zavarovancem z dvema družinskima članoma;
- d) zavarovancem s tremi ali več družinskimi člani se nadomestilo ne zmanjša.

Opozorili bi bilo, da to zmanjšanje ni računali od polne osnove nadomestila za plačo temveč od višine nadomestila, ki sicer pripada zavarovancu, kadar je zaradi bolezni onеспособljen za delo.

III. Ob smrti zavarovanca ali člana njegove družine, ki ima pravico do zdravstvenega zavarovanja, se izplača pogrebna in višina, ki jo določi skupščina okraj. zavoda za socialno zavarovanje.

Poleg pogrebne pa se izplača družinskim članom, ki jih je umrlj zavarovanec preživljal posmrtnina (posmrtna podpora) v znesku polnega enomesečnega nadomestila plače.

IV. V novem zakonu so poostreni predpisi o povrnitvi, o kaznih in varstvenih ukrepih.

Ne da bi se spuščal v podrobno navajanje teh določil, bi ob tej priliki hotel poudariti, da je podjetje dolžno povrniti škodo Zavodu za socialno zavarovanje, če je bolezen, poškodba ali smrt zavarovanca nastopila zaradi tega, ker niso bili izvršeni predpisani ali odredeni ukrepi za varstvo zdravja in življenja zaposlenih oseb, in tudi če so omogočili uživanje pravic iz zdravstvenega zavarovanja osebam, ki jim po zakonu ne pripadajo. Zavod za socialno zavarovanje v bodoče torej ne bo več iskal povračila v teh primerih od posameznikov temveč od podjetja.

Od posameznikov pa bo Zavod za socialno zavarovanje iskal povračila škode v primerih, ko so si zavarovanci pridobili pravice iz zdravstvenega zavarovanja, ker so se delali bolne ali so si sami povzročili bolezen ali nezmožnost za delo, ter prav enako tudi v primerih, ko je nekdo otežkočal ali preprečeval svoje ozdravljenje ali usposobitev za delo. Ker bo to pravico Zavod za soci-

Petrin Albert:

V kakšni obliki je treba pomagati članom delavskega sveta pri njihovem delu?

Člani delavskega sveta predstavljajo kot celota najvažnejši organ delavskega samoupravljanja in kot taki izražajo resničnost naše socialistične stvarnosti. Preko njih gospodari celotni delovni kolektiv s tistim delom družbene lasnine, ki jim je dan v upravljanje. Razumljivo je, da to njihovo delo ni enostavno. Njim je nujno potrebno nuditi pravilno in iskreno pomoč. Večkrat je šel glas in verjetno se še pojavljajo glasovi: delavski svet je odvisen od strokovnega vodstva podjetja, člani upravnega odbora so odvisni od vodilnih uslužbencev podjetja, na sestankih, kjer se rešujejo važni gospodarski problemi smo »kimajo«¹ itd., itd. Takšni glasovi vsekakor negativno vplivajo na posamezne člane DS, večkrat tudi na celotni DS ter jih zadenejo prav v živo. Prepričan sem, da marsikateri član, čeprav ima odlične predloge, kritične poglede in podobno, ne upa na dan z besedo, ker živi pod psihološkim pritiskom zgoraj omenjenih glasov in ker ima predsodek, da bo s svojim preprostim ljudskim govorom ostal osamljen, nezanimiv, nestrokovnjaški itd.

Delavski svet tvorijo delavci, zato se tudi imenuje delavski svet. Niemu je treba dati čim izdatnejšo pomoč, da bo kot predstavnik, v kateri koli se nahajajoči funkciji, pridobljen na osnovi naše demokratične socialistične stvarnosti, sposoben in vodilen.

Eno izmed teh pomoči naj imajo člani DS v informacijski službi v podjetju samem. To delno že obstaja, vendar pa ta služba obveščanja nima določene organizacijske oblike. Res je, da dobijo člani DS povabilo na seje na katerem je lepo napisan dnevni red. Toda kako bo na seji? Prepričan sem, da se vsak zavedni član DS, ko dobi povabilo z dnevnim redom, poglobi in premišljuje. Željo, da bi uspešno sodeloval na teh sejah pri reševanju najvažnejših gospodarskih problemov podjetja, išče tudi razne informacije. Te podatke pa zbirajo čisto individualno, brez posebnega razumevanja in brez plana. Vsi li podatki so večinoma nabrani pri posameznih šefih oddelkov, obratovodij pogonov ali pri katerem koli vodilnem uslužbencu podjetja.

Tako nabrano gradivo za seje smatram, da ni najboljši način in ne more služiti dobremu sprejemanju raznih sklepov. To je tudi eden važnih vzrokov, da so sklepi sprejeti na sejah DS večinoma rezultat sugestije

alno zavarovanje lahko uveljavljal le na podlagi pravomočne sodbe sodišča v kazenskem postopku, je pri tem zlasti opozorili, da bo v bodoče Zavod za socialno zavarovanje v vseh teh primerih predlagal sodno kazenski pregon proti zavarovancem, ki bi se tozadevno pregrešili.

V. Zelo so poostreni kazenski predpisi tako v pogledu kaznovanja podjetij, kakor tudi v pogledu odgovornih oseb in posameznikov.

Neobhodno potrebno se mi zdi ob tem opozoriti, da se zavarovana oseba kaznuje za prekršek med drugim tudi, če vede ne uporablja sredstev za varstvo pri delu (zaščitnih sredstev) in naprav, ki so ji na razpolago, ter tudi, če se vede ne ravna po predpisih ali odredjenih previdnostnih ukrepih. Te opustitve so se do sedaj lahko raznovale le po disciplinskih predpisih, po novih predpisih pa so le opustitve tudi prekršek, ki se kaznuje po zakonu o prekrških, ter je za tako opustitev predvidena kazen 10.000 din.

V tem sestavku sem nanizal le nekaj važnejših predpisov, za katere sem smatral kot potrebno, da se zavarovanci z njimi seznajajo. V kolikor bi se pokazala potreba, pa še prihodnjič kaj več.

St. J.

posameznikov. Tako sprejeti sklepi pa ne morejo biti vedno garancija uspešnemu gospodarjenju. Poleg tega pa potrjujejo dejstvo, da posamezni člani DS niso upoznani z organizacijo podjetja, finančno situacijo, normativi, storilnostjo dela itd.

Mi vemo, da morajo sklepi DS zajamčiti razvoj in napredek podjetja ter izpolnitev obveznosti napram družbi. Vse to pa je v veliki meri odvisno od poslovne sposobnosti članov DS, ta poslovnost pa je vedno izraz celotnega podjetja. Za člane delavskega sveta je nujnost, da v osnovnih in glavnih črtah razumejo celotni potek poslovanja podjetja. Le pod tem pogojem so sposobni ugotoviti vse nepravilnosti, ki se pojavljajo in proti istim hitro in učinkovito nastopiti. Na ta način lahko vodijo tudi račun o svoji odgovornosti, kakor napram družbi tako tudi napram celotnemu delovnemu kolektivu, čigar zaupanje uživajo.

Člani delavskega sveta naj bodo glavni iniciatorji borbe za napredek podjetja. Njihova osnovna naloga mora biti pravilnost in rentabilnost poslovanja podjetja, katerega razvoj in ekonomičnost ne smeta imeti nobenih ovir. Zato se mora poglobiti v svojo nalogo s tem, da spremlja vse probleme in ekonomske spremembe.

Da bodo člani DS v tej svoji nalogi uspešni, morajo biti seznanjeni z raznimi pokazatelji, ki so karakteristični za celotno poslovanje podjetja. O čem naj bodo člani DS poučeni? Poznati morajo finančno situacijo, stanje obratnih sredstev, proizvodnjo in kapaciteto, kapaciteto delovne sile in storilnost, dalje poučeni morajo biti o nabavi in porabi materiala, normalnih materiala, o proizvodnih in režijskih stroških, realizaciji, rentabilnosti in perspektivo razvoja podjetja. Vsi ti podatki pa morajo imeti neko smotno medsebojno povezavo, jasnost ter morajo biti dostopni vsakemu članu DS. Ne smatram za potrebno, da se člane DS obvešča o vseh podrobnostih, kot na primer: o načinu sestavljanja bilanc in o vseh bilančnih postavkah ali o dnevni proizvodnji, vsekakor pa je nujno, da vedo o stanju obvez in terjatev, mesečni uspeh proizvodnje itd.

Poročevalska služba mora biti pbenotena in stalna in se naj poslužuje grafikonov, pregledov, indeksov in raznih poročil. Gibanje proizvodnje naj se poroča z grafikoni, finančno situacijo, proizvodne, režijske, uprav-

noprodajne stroške s pregledi, toda vedno naj se tekoče stanje primerja s prejšnjim stanjem. Najboljši instrument poročevalske službe pa so relativne številke — indeksi. Indeksi so mnogim članom DS neznane številke odnosno, če so že o njih slišali jih smatrajo kot nekaj zapletenega in kompliciranega. V resnici pa je indeks najlažje razumljiv, na pr.:

Izvršilec proizvodnega plana:

Mesec	Plan	Izvršen	Razlika + ali -	Indeks baza prehodna proizvodnja
Januar	2500	2800	+ 300	112
Februar	2350	2200	- 150	95
Marec	2600	2700	+ 100	103

Takšen pregled naj se poda tudi po vrednosti (polna lastna cena — prodajna cena). Primerjava izvršilne proizvodnega plana od meseca do meseca:

Mesec	Proizvedeno	Razlika	Indeks (baza pretekli mesec)
Januar	2800	- 600	78
Februar	2200	- 600	78
Marec	2700	+ 500	122

itd.

Vidimo da se indeksne številke mnogo lažje čitajo in zapomnijo kot pa mnogo absolutnih števil, katerih primerjava in čitanje človeka utrujajo. Smatram, da članom DS ni potrebno, da si zapomnijo razlike odstopanja planirane proizvodnje v absolutnih številkah ali vrednosti v din zneskih, njim zadostuje, da iz indeksnih števil vidijo, da je proizvodnja nekega artikla, vse grupe artiklov ali celotna proizvodnja v posameznih dobah prekoračena ali nedosežena. Če ta instrument zadostuje, da bodo člani DS postali pozorni in zahtevali razne obrazložitve nastalih situacij.

Zelo važno je, da se poročevalska služba drži stalne oblike. Oko človeka se z lahkoto navadi na stalno obliko poročil, pregledov itd. Vsebinska teha pa se hitreje zapomni in lažje primerja z vsebino prejšnjih poročil. Člani DS naj ne prejemajo prepogosto poročila, temveč la poročila naj zajamejo daljšo dobo vsaj mesec dni ali po potrebi. Razumljivo je, da morajo biti vsi podatki točni in preverjeni, ker sicer negativno vplivajo na listega, ki je enkrat prejel napačne pregleda in poročevalski službi ne zaupa več.

Poročevalsko službo je z ozirom na podatke treba deliti v dve grupi, in sicer:

1. neobhodno potrebni podatki (obligat.);
2. podatke manjše važnosti (fakultativni podatki).

Med prvo grupo naj spadajo naslednji podatki:

- a) finančna situacija, obratna sredstva — krediti;

Primer:	Dolgule	Terja
Tekoči račun NB		2,500.000
Dobavitelji		8,000.000
Dolžniki-kupci	9,000.000	
Zaloga materiala	3,000.000	

Odobren kredit pri NB 3,000.000,—.

V tem primeru vidimo na prvi pogled kolikor toliko urejeno stanje v zvezi izkoriščenega kredita pri NB. Podjetje se koristi s tujimi sredstvi, kar dolguje dobaviteljem, dočim je na drugi strani blokiralo svoja sredstva pri svojih dolžnikih, ki zaradi slabe finančne operative dotičnih podjetij niso plačana. Dogodi se, da je pri NB saldo na debetni strani, kar pa ekonomičnost poslovanja samo navidezno prikazuje kot pozitivno, ker podjetje ni izpolnilo svojih obveznosti napram dobaviteljem, na drugi strani pa je plačana vsa obveza dolžnikov. Vsekakor pozicija odjemalci in dobavitelji najučinkoviteje signalizira finančno situacijo podjetja.

Podjetje si svoja obratna sredstva prekrbi pri NB v obliki kredita. Obresti, ki se plačajo za ta kredit v precejšnji meri vplivajo na ceno proizvodnje. Zato naj bo višina in izkoriščanje kredita pod stalno konrablja za nabavo surovin, goriva in ostalega proizvodnega materiala. Zato mora višina kredita odgovarjati stvarnim potrebam podjetja. Material preko norme negativno vpliva na poslovanje podjetja in to zaradi nepotrebnih obrestih za prekomerni kredit, katere zmanjšujejo dohodek podjetja. Ni treba spremljati vse vrste materiala temveč samo glavne vrste osnovnih surovin n. pr.:

Material	Norm. štev. dni	Vrednost normiranega materiala	Zasl. dni	Vrednost zaloge	Vrednost materiala preko norme
Koks	15	4,000.000	50	7,000.000	3,000.000
Premog	20	900.000	25	1,200.000	300.000

Vrednost materiala čez norme nam signalizira, da moramo nadaljne nabave materiala ustaviti in zaloge normalizirati.

b) Gibanje proizvodnje in izkoriščanje kapacitete:

Primerjavo izvršene proizvodnje s planirano, naj omogočijo mesečni pregledi, in sicer za mesec za katerega se poroča in kumulativno od začetka poslovne dobe. Iz takega poročila je razviden tehnični uspeh ali tehnične in druge ovire v podjetju kot: slaba mehanizacija, zastarela oprema itd. Zelo važen je odnos produktivnosti in režijskih stroškov. Ker je pogonska režija fiksna je gibanje teh stroškov odvisno od gibanja proizvodnje, dočim se proizvodni stroški gibajo vzporedno s produkcijo.

Primer:

1. Gibanje proizvodnih stroškov:

Potrošnja materiala je po toni proizvoda 800 kg po 100 din to je 80.000 din. Če izdelamo

1000 ton je din 80,00.000,—

2000 ton je din 160,000.000,— itd.

materialni stroški se sorazmerno dvigajo z dviganjem proizvodnje.

Fiksni stroški:

Režija pogona (plače, vzdrževanje zgradb in opreme itd.) znaša din 200.000,—. Če je dosežena proizvodnja v višini 4000 ton potem odpade na 1 tono din 50,— režije, ako v naslednjem mesecu dosežemo 8000 ton odpade na 1 tono samo 25 din režije, če v naslednjem mesecu dosežemo samo 2000 ton se režija dvigne na 100 din itd. Iz tega sledi, da se s povečanjem proizvodnje režijski stroški zmanjšujejo ali obratno povečajo pri zmanjšanju proizvodnje.

Vzporedno s proizvodnjo moramo spremljati tudi izkoriščanje kapacitete posameznih pogonov, to je primerjati kapaciteto posameznih pogonov s potencialno kapaciteto (to je maksimalno kapaciteto) z ozirom na izgubljene delovne ure in eventuelnega zastoj pogona.

Primer:

Pogon	Korist. %	Izgubljene delovne ure					Izguba v din
	nepril. pri delu	potroš. energ.	popravlila	skupaj			
A	90	2000	10000	800	1000	13800	1,380,000
B	99	450	4000	300	—	4750	475,000

Medsebojni odnosi proizvodne kapacitete in stroškov kažejo rentabilnost podjetja. Proizvodna kapaciteta pa je odvisna od velikosti in števila strojev in opreme ter od zaposlene delovne sile. Odnos proizvodnje do celotne proizvodne kapacitete pa predstavlja stopnjo zaposlenosti. N. pr.:

Doseči je lahko 20.000 ton prepražena mesečno. Naša mesečna produkcija pa je samo 15.000 ton, potem je % zaposlenosti

$$\frac{15.000 \times 100}{20.000} = 75\%$$

Za vsako podjetje je važno, da najde optimalni % zaposlenosti, to je oni % pri katerem so stroški proizvodnje najnižji. Na primer:

Pogon	Kapacitet	Skupni stroški	Stroški na tono
A	20 ton	400.000	2.000
B	40 ton	600.000	1.500
C	60 ton	1,020.000	1.750

V tem primeru je optimalni % pri B, povečanje stroškov pod C je lahko: odvisna delovna sila, prevelika obremenitev strojev, opreme itd.

3. Delovna sila in storilnost dela v %.

Člani DS naj bodo redno obveščeni o gibanju zaposlene delovne sile in njenem učinku, saj predstavlja delovna sila osnovni element v proizvodnji. Od dobre organizacije delovnega procesa v podjetju je odvisna produktivnost in rentabilnost podjetja. Zaradi tega je zelo važno imeti točen pregled številčnega stanja delavcev po strukturi. Tu se naj spremlja mobilnost delovne sile v %.

Primer:

	Delavel v pro-dukcijski	Delavel v režijski	Uslužbeni
Stanje v začetku meseca	1450	180	68
Došlih v teku meseca	80	10	2
Odšlo v tekočem mesecu	150	7	—
Stanje konec meseca	1380	183	70

Plan izvršen 94%

Vsi navedeni instrumenti poročevalske službe naj bi obvezno bili na razpolago vsakemu članu DS. Vir za zbiranje teh podatkov pa je knjigovodstvo, obratne pogonske pisarne, statistična služba itd.

Organizacija te službe pa mora biti tako urejena, da nudi članom DS vezan pregled vseh osnovnih in važnih gibanj gospodarske dejavnosti za določeno dobo v primerjavi za preteklo dobo. Zato pa je tudi potrebno, da ima vsak član DS svojo mapo v kateri naj se nahajajo: pravila podjetja, poslovni pravilnik, tarifni pravilnik in vsi elaborati poročevalske službe. Na ta način bo članom DS dana možnost, da se v svoje delo poglobijo, analizirajo poslovne dogodke in dosežene rezultate.

Po občnem zboru sindikalne podružnice

Večkrat se sliši kritika, zakaj plačujemo sindikat, saj sindikat ne odigra nobene vloge več, češ saj nima v tovarni kaj govoriti in temu slične stvari. Vendar je stvar povsem drugačna. Novoizvoljeni odbor si zaradi sklepov, kateri so bili sprejeti na občnem zboru dela veliko skrbi, ker ne ve, če bo uspel izvršiti vse naloge, ki so mu zadane. Sindikati oziroma podružnice v tovarnah imajo sedaj veliko dela, kakor še nikoli, zato se zahteva od vsakega odbornika dovršeno znanje, poznavanje vseh naših gospodarskih, kakor tudi političnih problemov. Če prisluhujemo kritiki nekaterih, ki pravijo, včasih je sindikat ljudi ščiril, kar seveda tudi drži. Vprašajmo torej tiste člane sindikata, ki take govorice razširjajo, proti komu naj sindikat danes zaščiti delavca? Če pogledamo danes našo ureditev in bomo videli, da se je sindikat v prejšnji Jugoslaviji na čelu s Komunistično partijo boril za isto. Danes potrebujemo zelo dobre kadre, kakor v gospodarskih tako tudi v sindikalnih organizacijah, če hočemo delati v prid našega de-

lavca. Nezanje je škodljivo, ker z neznanjem in nerazumevanjem sindikalnega dela smo samo orodje dela, katerega delamo. Pozabili ne smemo, da delamo za socialistično državo in da bomo z našim delom v sindikalni organizaciji pripomogli pri dvigu onih, ki bodo vstopili v našo družbeno upravljanje. Zahtevamo kot kolektiv, da tovariši, ki so izvoljeni po kolektivu razumejo borbo sindikatov v prejšnji Jugoslaviji, kakor tudi današnjo borbo, ki je prav tako težka, je borba za prevzgojo našega delovnega človeka, da se bo lahko uveljavil v našem gospodarstvu. Mogoče se kateri še posmehujejo ter se jim zdi sindikalno delo nevažno. Vendar nismo mi krivi, če še nimamo kadra, ki bo lahko vodil naše kolektive idejno in gospodarsko.

Sindikat mora dvigniti svoje zastopnike na tako višino, da njih sodelovanje v raznih komisijah ne bo zgolj formalnost. Če pogledamo v državnem merilu, vidimo, da je sindikat povsod zastopan. Predlogi in mnenje sindikatov se upoštevajo pri vseh uredbah, ki se izdajajo.

Kot eno glavnih točk si je zadala naša sindikalna podružnica »vzgojo naših delavcev«. Mislimo, da je to velika naloga, ki nas čaka. Dolžnost slehernega člana kolektiva je, da pri tem delu pomaga, tako, da bomo čimprej preobrazili našega delavca in ga usposobili za gospodarsko samoupravljanje. Nič nam ne pomaga takšno znanje, če ni prepričanja, da delamo predvsem za skupnost in napredek naše mlade države. Sredine ali nezainteresiranosti sindikati ne poznajo. Zato se bodo dosledno borili za to, da bo vsak naš član kolektiva dal svoje znanje za skupne interese in ga prenašal na manj razgledane delavce, ker le tako se bomo lahko srečali na eni črti ter spoštovali delo vsakega, brez ozira na to kje dela. Pred sindikalom stoji velika naloga, kateri ne bomo sami kos in pozivamo vse, da nam pomagajo. Potem se ne bomo več spraševali, zakaj imamo sploh sindikat v naših tovarnah.

Kot drugo nalogo si je zadala podružnica, pripraviti ljudi, da bodo zmožni presojanja kot člani DS in UO. Zopet je pred nami težka naloga, ker se zavedamo, da še nismo kos vsem nalogam, ki nas dnevno srečujejo in to predvsem gospodarskim, na drugi strani pa nas moti nezadostna zainteresiranost našega človeka do nekaterih problemov oz. rešitve istih, katere pa vendar kritizirajo zaradi svojega neznanja ali neoporečnosti. To je težak problem.

Podružnica je prišla do prepričanja, da je treba organizirati izobraževalni tečaj. Pododbori naj bi predlagali svoje najboljše in najbolj razgledane člane, za obisk tečaja, kjer naj bi se pripravljali kot kandidati za bodoči DS in UO. Kolektiv ne more več dopuščati, da delavce, ki ni zainteresiran za skupno, oziroma gospodarsko delo, sedi v UO, odnosno DS, ker je škoda časa, obenem pa gremo na ta način le korak nazaj.

Tretja naloga odbora pa je organiziranje seminarja, katerega naj bi obvezno obiskovali vsi člani IO in pododborov, oziroma sindikalne podružnice tako, da ne bo več vpraševanja o tem kako naj delamo.

Koliko je stvari, ki jih mi sploh ne vemo niti ne zasledujemo. Izvršene so bile mnoge gospodarske in politične spremembe doma in po svetu, o katerih si nismo popolnoma na jasnem, iz česar se vidi neplodnost dela

v pododbrih. Sindikalna podružnica mora sodelovati pri razpravah, zanimati se o boljši storilnosti, to mislimo na tehnični način, ker priznali moramo, da se da pri nas še marsikaj popraviti in izboljšati delovne pogoje delavcem našega kolektiva.

Zelo važno področje sindikalnega dela je »varstvo delavca pri delu«, oziroma učiti ljudi, da se bodo znali varovati in očuvali zdravje na samem delovnem mestu. Imamo žal primere, da delavci ne uporabljajo zaščitna sredstva, večkrat se dogodijo nesreče zaradi malomarnosti naših članov. Če pomislimo še na to obširno delo, ki je vsakakor tudi vzgojno, bomo videli, da naša podružnica s člani, ki jih ima sedaj kot delavne, ne bo mogla izvršiti vsega dela 100%. Mimorede naj še omenimo, da je treba pospešili kulturno prosvetno in fizikalno delo, kar je velik pripomoček za izvedbo zgoraj navedenih nalog. To ni mala stvar, postavljeni pa smo pred dejstvo, da to po naših močeh izvršimo.

Mimorede moramo omeniti še to, da je začel sindikat voditi skrb o prehrani naših ljudi ter razmišljati o uvedbi toplega obroka hrane tudi v našem podjetju. Tu smo navedli samo nekaj primerov, dotaknili se nismo ostalih lekočih nalog, kakor sodelovanje pri tarifnih pravilnikih, izvedbi tečajev za kvalificirane delavce. Za vse to je potrebno večje število ljudi, ki bi se bavili s posameznimi nalogami.

Kdor se bo poglobil v zgoraj navedene naloge, ki stojijo pred sindikati, ta ne bo več vpraševal — čemu sindikati in kaj sploh delajo.

Če se vrnemo k uvodnim besedam, ki govorijo o očitkih, češ, da sindikat ne ščiti delavce, moramo poudariti to, da je sindikalna podružnica tukaj zato, da poravnava vse spore med delodajalci in delavci, da ureja nepravilna postopanja proti delavcem, ne more pa zaščititi članov sindikata, če delajo preslopke, kakor kraja, nedisciplin in podobno.

V letošnji IO sindikalne podružnice Cinkarne so bili izvoljeni naslednji tovariši: Šemrov Anton (predsednik), Bricman Franc (tajnik), Poznič Ivan (član), Horvat Bojan (blagajnik), Vervega Slavko (član), Štajner

Valter (član), Pokelšek Franc (član), Marinček Matija (član), Turnšek Anton (član), Mačuh Karel (član), Solinc Anton I. (član).

Ni samo naloga zgoraj omenjenih, da rešujejo vse navedene težke probleme. Če pa bo odbor dobil pomoč od vseh, ki sedaj še ne smatrajo sindikalnega dela kot nujno, ki je potrebno, bo odbor poslavljene naloge lahko izvršil. Le skupno delo nas bo zbližalo ter dalo poudarek in priznanje vsakemu na svojem delovnem mestu.

Mišura zmagovalec okrožnega prvenstva

V dneh od 5. do 13. II. je bil v Celju turnir za prvenstvo celjskega okrožja, na katerem je sodelovalo 12 igralcev. Zmagal je naš član Andrej Mišura z 9 točkami, drugo in tretje mesto si delila Štribar (Trbovlje) in Draksler (ČSK), četrto in peto Šnajder in Gorželi (Trbovlje), šestji je Djurkovič (Rog. Slatina), sedmi in osmi Predovnik (Nazarije) in Rozman (Zalec), deveti Hojnik (ČSK), deseti Rojc (ČSK), enajsti in dvajseti Primožič (ČSK) in Ranzinger (Zalec).

Prvi trije s tega turnirja bodo imeli pravico igrati na polfinalnem turnirju za prvenstvo LRS, ki bo meseca marca.

BRZOTURNIR

Na brzoturnirju za prvenstvo v mesecu februarju je sodelovalo 10 igralcev. Zmagal je Mišura z 8½ točk, sledijo: Šnajder, Dečko, Trojak, Lebič, Jančič, Mihelič, Persolja, Marjanovič ml., Kisovec.

ŠAHOVSKA TEKMA

Šahovski klub »Savinjčan« je priredil v okviru proslave 10. obletnice osvoboditve šahovski teden. Med ostalimi prireditvami je bila predvidena šahovska tekma med ČSK in »Savinjčanom«, ki je bila dne 15. II. 1955 v Sempetru. V moštvu ČSK je nastopilo sedem cinkarnarjev, ki so dosegli prav odličen rezultat, in sicer pet in pol proti ena in pol. Zmagali so: Mišura, Šnajder, ing. Pipuš, Trojak, Dečko. Remiziral je ing. Stegenšek, izgubil pa Jančič.

V okviru šahovskega tedna se je vršil dne 19. II. 1955 brzoturnir za odprto prvenstvo Savinjske doline. Turnirja se je udeležilo 18 igralcev. Zmagal je naš član Andrej Mišura.

SIMULTANKA

Dne 18. 2. je igral naš član Mišura simultanko proti gojencem Industrijske kovinarske šole. Mišura je dobil 17 partij, 4 pa izgubil.

TURNIR ZA PRVENSTVO CINKARNE

Na turnirju za prvenstvo Cinkarne je dosedaj odigranih 5 kol. Stanje po 5 kolu je naslednje: Jančič, Mišura in Šnajder 3 točke, ing. Pipuš 2 in pol, Dečko Marciuš, ing. Stegenšek in Trojan 2 točki, Mihelič 1 in pol, Lebič 1 točko itd.

OPOMBA UREDNIŠTVA

Vsled prezaoptenosti tiskarne, nam ni bilo mogoče izdati marčeve številke Cinkarnarja.

Uredništvo

Delo planinskega odseka v letu 1954

Občni zbor Planinskega odseka Cinkarne, ki je bil drugi po vrsti, se je vršil letos 18. januarja v prostorih sindikalne dvorane v navzočnosti le 37. članov Planinskega odseka, kar je za sedanje število vključenih članov majhen odstotek. Po formalnih odločitvenih besedah si je zbor izvolil delovno predsedstvo, ki je zbor uspešno vodilo do zadnje točke dnevnega reda. Poročilo predsednika Planinskega odseka, ki na zboru ni bil prisoten, je lepo podal tov. Kuncelj, za njim pa sta se še vršili poročila blagajnika in tajnika. Iz vseh že omenjenih poročil in poznejše diskusije se je dalo razbrati, da odsek v preteklem letu ni bil pasiven.

Prvi izlet, ki ga je odsek organiziral v zgodnji pomladi v Logarsko dolino, je bil nekakšna neuradna olvoritev planinske sezone, za njim pa so se enaki izleti, ki so bili povezani z napornim prostovoljnim delom za dogotovitev naše depandanse, vršili vse do tovorilne — do 1. maja. Depandansa, ki je bila prvotno last PD Celje in je na predlog nekaterih članov odseka Cinkarne ter s poznejšo odobritvijo upravnega odbora podjetja prešla v našo last, ni ustrezala pogojem, da bi obstojala kot samostojen primeren planinski dom, saj ni bilo v njej niti pitne vode, niti zadovoljive električne napeljave, zato je odbor moral vložiti precej truda, da je dom uredil do že omenjenega termina. Največ zahvale pri tem gre upravi podjetja, kakor tudi sindikalni podružnici,

omenili moram tudi prostovoljno delo, saj je bilo opravljenih preko 1000 ur. Nadalje je bil pri stavbi dozidan tudi podaljšek za sanitarne naprave, ki je bil eden izmed najbolj perečih vprašanih preureditev. Če pa sedaj še pogledamo število zabeleženih obiskov v domu, to je 136 članov našega kolektiva in 416 ostalih gostov, moramo ugotoviti, da je bilo zelo nezadovoljivo, čeprav upoštevamo mokro sezono, ki je planinstvo ovirala. Mislim, da je v tem pogledu tudi odbor nekaj grešil, ker ni zainteresiral članov kolektiva v večjem obsegu. Propagandna skupina je pri vstopu v mešurške obrate namestila lepo izdelan zemljevid Savinjskih alp, poleg tega pa vršila tudi ostalo delo na usposabljanju doma za sezono.

Odbor je imel v preteklem letu 6 sej v navzočnosti večine članov. Foto krožek, obsejoč iz 11 članov pa ni pokazal zadovoljivih uspehov. Morda je temu krivo pomanjkanje prostorov, mnogo pa tudi nezadostni rekviziti.

Takšno je bilo delo planinskega odseka v preteklem letu in lahko ga smatramo, kljub začetnim težavam za uspešnega. Da pa bomo povečali obisk našim planinam, kar je osnovni cilj naše organizacije, moramo na polju propagande močno prijeti. Mislim, da bi marsikdo, ki dosedaj še nikdar ni prišel v naš lepi gorski svet, našel v njem poleg počitka in sprostitve duha tudi dobrega prijatelja — naravo.